

УЧИЛИШТА НА 21-ОТ ВЕК

ВКЛУЧЕНОСТ НА ДЕЦАТА ОД РАНЛИВИТЕ КАТЕГОРИИ ВО РАМКИТЕ НА ПРОЕКТОТ

КРАТОК ПРЕГЛЕД

Проектот „Училишта на 21-от век во Западен Балкан“ се спроведува во шест земји од Западен Балкан, со цел да се подобрат можностите за учење за учениците на возраст од 10 до 15 години преку развивање основни вештини и компетенции, како критичко размислување и решавање проблеми и дигитални вештини со фокус на програмирање. При крајот на проектот, Британски совет одлучи да направи процена колкаво влијание има проектот врз децата од ранливите категории, бидејќи повратните информации од основните училишта укажуваат на тоа дека придобивките од проектот се значајни за децата од повеќе ранливи категории. Процената ја изврши мултинационален тим експерти, а резултатите се наведени во овој извештај.

Целта на процената беше да се соберат докази и да се документира влијанието на проектот врз децата од ранливите категории што посетуваат редовна настава во основните училишта во земјите каде што се спроведуваше проектот, како и да се идентификуваат факторите и условите што овозможуваат придобивки за децата од ранливите категории и препреките со кои тие се соочуваа за да бидат целосно вклучени во проектот. Ранливите категории се дефинирани согласно меѓународната класификација на ОЕЦД и опфаќаат деца со попреченост или нарушувања, деца со емоционално-бихевиорални потешкотии, деца со потешкотии во учењето, како и деца кои живеат во неповолни социоекономски услови.

Процената се темели на извршена анализа на 12 случаи, по два од секоја земја. Четири од случаите се фокусираат на влијанието на проектот врз поединци, шест се фокусираат на влијанието врз разни групи деца, додека пак два од случаите се фокусираат на целото училиште. Случаите се разликуваат во поглед на видовите потешкотии, а докази се собираат преку спроведените интервјуа со 89 испитаници (наставници, директори, други професионалци, родители и деца).

Според доказите, проектот има очигледно и многустрано влијание врз децата од ранливите категории:

- **Зголемено аналитичко и критичко размислување и надградени вештини за кодирање кај децата.** Ефектите од проектот особено може да се забележат кај децата кои припаѓаат на ранлива категорија поради нивната неповолна социоекономска положба, како и кај девојчињата кои се маргинално запознаени со дигиталните технологии поради патријархалните норми кои сè уште преовладуваат и се пренесуваат преку социјализацијата, а кои ги насочуваат девојчињата повеќе во областите поврзани со социјалните услуги, хуманистичките науки и уметноста. Корисните ефекти, во поглед на надградување на знаењето и вештините, се помали кај децата со разни пречки во развојот, особено кај децата со тешка ментална попреченост.
- **Зголемени мотивација за образување и редовно присуство на часовите,** особено кај децата со посериозни потешкотии при учењето и кај децата кои живеат во неповолни социоекономски услови, чија мотивација претходно била на маргинално ниво поради нивното чувство на отфрленост, несигурност и нееднаквост.
- **Користењето на „Микро:бит“ технологијата при предавањето разни предмети го подобри квалитетот на наставата** и го продлабочи капацитетот на децата за поврзување разни теми.
- **Кај децата се разви социјална сензитивност и емпатија кон нивните соученици со попреченост** за време на заедничките проекти. Ова влијаеше и на нивното понатамошно учество во иницијативите за овозможување поддршка за нивните соученици кои припаѓаат на ранливи категории.

- **Зголемени ниво на самодоверба и амбиции за образување кај децата,** благодарение на новостекнатите вештини и силното чувство на напредок и успех.
- **Зголемено учество на часовите и проактивно учење,** благодарение на новите наставни методи и поинтерактивните наставни техники.
- **Подобрена емоционална и психолошка добросостојба кај децата со потешкотии во учењето** која, според родителите и учениците, се должи на зголемената мотивација за учество во училишните активности.
- **Проектот беше од голема корист за наставниците, бидејќи им помогна да ги реализираат наставните цели и придонесе да им биде поинтересна работата.** Новостекнатите вештини и новонаучените наставни техники ја зголемија мотивацијата и посветеноста на наставниците. Наставниците почнаа поредовно да вршат евалуација на часовите и да го слушаат мислењето на учениците за алатките што ги користат.
- **Проектот ги адресираше и видливите разлики помеѓу учениците од рурална и урбана средина,** поттикнувајќи ги децата од рурална средина да се поактивни, да ги надградуваат нивните вештини за учење и да си го зголемат нивото на самодоверба.

Процената укажа на бројни **фактори што придонесуваат за успех** кај децата од ранливите категории, вклучително факторите поврзани со дизајнот на програмата (фокусот на практичното знаење, новата „Микро:бит“ технологија, јасно дефинираните процеси, поддршката од менторите, дадената слобода за изразување креативност на учениците, поддршката од Британски совет), факторите поврзани со учениците (избирањето мотивирани ученици, ценењето на тимската работа), факторите поврзани со училиштата (мотивацијата и посветеноста на наставниците и директорите, доволниот број наставници кои работеа со учениците, претходното искуство со иновација, добрата опрема) и условите поврзани со средината (поддршката од семејствата, свесноста колку е важен проектот за локалните заедници).

Дел од увидените **инхибирачки фактори** се поврзани со потешкотиите да се вклучи кодирањето во наставната програма на некои училишта, недостигот од придружен персонал што треба да работи со децата со попреченост, кусите обуки, преголемите одделенија, недостигот од опрема, недоволното споделување новостекнати знаење и вештини меѓу наставниците и недоволната вклученост на родителите.

Препораките кои се темелат на процената се групирани во неколку области:

Подобрување на наставната програма и методите на учење:

- Неопходно е уредот „Микро:бит“ да се воведи системски во редовната настава, бидејќи тој овозможува поврзување на интердисциплинарните содржини, оди во прилог на работењето во групи, ги поврзува учениците и наставниците и им овозможува на наставниците да ги реализираат наставните цели со вклучување на сите ученици. Важно е максимално да се искористи потенцијалот и да се вклучи уредот во наставата.
- Специфичните методи за спроведување на програмата кај децата од ранливите категории треба да се темелат на извршената процена на нивните потреби, имајќи ги предвид видот на ранливост и неопходноста да се прилагодат методите на видот на ранливост.

Подобрување на пристапот кон учениците

- Применувањето на новите наставни техники треба да се планира во училиштата на начин што ќе дозволува оптимална дисеминација до поголеми групи деца (инклузија на наставниците кои предаваат повеќе предмети на различни возрасти/одделенија),

но и ќе опфаќа подобар начин на споделување нови методи со други наставници со предвидените процеси за интерно споделување на знаење.

- Спроведувањето на предвидените програмски активности или применувањето на истите методи и спроведувањето нови проекти по завршувањето на проектот треба да се планираат на начин што овозможува подинамично споделување знаење меѓу учениците.
- Потребно е да се смени временската рамка на проектот, со цел да им се овозможи на децата да научат да програмираат. Во програмата, каква што е во моментот, не е предвидено доволно време за да можат учениците да научат да кодираат.
- Би било од корист да се спроведе оценување на резултатите, односно попрецизно да се утврдат достигнувањата на учениците.
- Проектот може да се спроведе и со ученици од пониските одделенија.
- Друг важен аспект што треба дополнително да се истражува и развива е поддршката што си ја даваат врсниците кога станува збор за учењето, бидејќи поголеми се придобивките кај децата коишто работат со свои врсници со кои имаат заеднички интереси, што понатаму придонесува да им се задржи интересот за образовниот процес и им помага полесно да се вклопат на училиште.
- Промоција на проектот и специфичните техники, како и на уредот „Микро:бит“ и постигнатите успеси, со цел да се поттикне поголем интерес во другите училишта.
- Да им се овозможи поддршка на девојчињата, со цел да се зголеми интересот да си ги надградуваат вештините и да се зголеми нивното учество во областа на науката, технологијата, инженерството и математиката, без да се двојат во посебни групи (односно да не се двојат во групи во кои нема да бидат вклучени момчиња). Момчињата и девојчињата треба да бидат подеднакво вклучени во проектот, а самиот проект треба да промовира нови гледишта за професионалната определба на жените, односно гледишта за зголемување на бројот на жените во областа на науката, технологијата, инженерството и математиката.

Подобрување на пристапот кон наставниците

- Со цел подобро да се применуваат техниките за КРРП со децата од ранливите категории, особено со децата кои имаат потешкотии во учењето, важно е да се спроведе барем еден модул на обука за применување на техниките за КРРП при работењето со овие деца, за да се надминат предизвиците при применување на техниките за КРРП, да се појасни како да се применуваат при кодирање и слично.
- Наставниците истакнаа и дека е важно да се организираат повеќе обуки за кодирање со кои тие ќе ги надградат нивните вештини за кодирање и со кои ќе се обучат како да ги користат дигиталната технологија и уредот „Микро:бит“ за време на часовите по различни предмети.
- Наставниците изразија и желба да научат повеќе видови техники за КРРП.
- Наставниците ја ценат поддршката од менторите, но предлагаат средбите со менторите да траат подолго, бидејќи имаат потреба од поголема помош околу применувањето на новите наставни техники за нивните предмети или проекти.
- Потребно е да се обучат што поголем број наставници со цел да се зголеми опсегот на спроведување на програмата, како и да се создадат алатки со кои наставниците ќе

можат релативно лесно, систематски и ефективно да го споделуваат нивното знаење за КРРП и уредот „Микро:бит“ со нивните колеги во училиштето.

- Во обуките треба да бидат вклучени педагошки асистенти и специјални едукатори, со цел да им се овозможи соодветна поддршка на наставниците коишто работат со деца со потешкотии во учењето или со деца со попреченост.
- Педагозите треба да се вклучат во обуките и програмските активности уште на самиот почеток на проектот.

Подобрување на средината за учење

- Наодите поврзани со улогата на родителите укажуваат на потреба од средина за учење во која ќе се овозможи поголема поддршка за децата со потешкотии во учењето преку вклучување на нивните родители во обуките за кодирање, со што тие ќе можат да им помагаат на децата и да работат со нив дома.
- Позитивниот став на наставниците и директорите за спроведувањето на програмата е добра основа за повторно спроведување и за надградување на проектот. Оттаму, важно е да се споделуваат информации и искуства за добри практики помеѓу наставниците во регионот.
- Важно е да се подобри инфраструктурата за ИКТ во училиштата (училниците, опремата и пристапот до брз интернет, да се обезбедат додатоци за уредите „Микро:бит“, како на пр. сензори итн.).
- Програмските активности и достигнувањата треба да се промовираат во заедницата со споделување информации за активностите на веб-страниците на училиштата, на нивните страници на „Фејсбук“ или на други мрежи и медиуми.

